

САНА ОҕОХ

ХАҔЫАТ
1931 СЫЛ АЛТЫННЫ
15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

№ 151 (7224) ● 1991 сыл. Ахсынньы 19 күнэ. Чэппиэр ● Сыаната 8 харчы

БОЛОМУОЧУЙАНЫ НОРУОТ БИЭРИЭХТЭЭХ

Сарсын, ахсынньы 20 күнүгэр, элбэх национальнаастаах билигин республикабыт аан бастаан Президент быыбарын ыһыада. Президент поһун киллэрин туһунан мөккүөр өссө сыл анараа өртүгэр, Саха ССР государственнай суверенитетын туһунан Декларацияны ыһыаа кэмигэр, саалахмыта. Оттон Президент поһун олохтоонун туһунан Сокуон Саха ССР Верховнай Советынан субу соторугабыта, алтынньыга, ыһыахпыт ахсыс сессиятыгар эрэ ыһыллыбыта. Республикара Президент тоҕо наадатын туһунан көрсөтүгэр, биир санаага кэллээгэ төһө да кырата суох бириэмэ бараллыбытын иһин, мөккүөр быыбар иһин, иһэри хампааньыга уураабата. Ойомоһу, Алдан, Мирный, Нерюнгри оройуоннарыгар демократический нүүстэр быыбары ыһыттарбат туһугар элбэх үлэни ыһыттар, дьон санаатын хайытарга. Саха республикатыгар Президент быыбарын тоҕорго дууһаллар. Онон билиэхэ Президент наада дуу, суох дуу, бу быыбар туох суолталарын дьин хас биирдикбит өссө төгүл ыһааһынан көрөн таба быһаарыһымы ыһыаага хампааньытааһар да сыйыгытын тирээтэ.

Көрөргүт курдук, Президент поһун киллэринин ордук промышленнай оройуон быыбардааччылары утараллар. Ити оройуоннарга, биллэрин курдук, үксэ атын хайыһыа Президентимиз республикалардаахтарга үлэлииллэр. Онон киллэргэ, этэргэ дьылы, иһин, буолаары буолан үһүс Президент тоҕо наада буолуой? Атын өртүн көрөр буоллахха, Президент быһааһа туохха нааданый дьин ыһаааччылар билигин да оройуонга бааллар. Билигин санаабытыгар, быһаас биир, ол — нуруот быһааһа. Оттон Президент поһун олохтоонун быһааһы киллэрин буолбатах, толорор органы олохтоонун дьин өйдөнүөхтээх. Иһин советтун, суһаллык дьаһалларын, ыһаахтары ыһыаар бырааптаах. Ол эрэри тугу төбөтүгэр көтөн түспүтү буолбатах — үлэлиир Конституцияны толору туһунан туран. Итиччигэр Президент ыһыахтыгы дьаһал толоруллуутун, ол сыйыаһыахтыгы иһин толору элбиктиһэрин

сүгэр иһинин буолар. Республика экономикай өртүнүн үһэстэти улахан тутулуна олоһор. Экономика үгүс салаалара уонна элбэх ахсааннаах предприниматель быһааччы Союзна уонна Россияга бас бэринэн үлэлииллэр. Нуруот туттар табаардарын ыһыага, материальнай-технической хааччыллыгыга бүүс-бүтүнүттүгэр республика поставщиктар идиалары атаахтарын көтөһөр. Итиччигэр уустук балаһыаньытаан тахсарга республика государственволар, правительстволар иһин ардыларынаа сыйыаһыаһыага тэггэ, раабы ыһаахтаах. Ити соругу, толорор-дьаһайар быһаас баһыаһын, государственнай дуоһунастаах иһин быһыаһыаһын. Президент эрэ толоруон сөл. Быһааһа, саха саха буолуутун, иһин сайдар кэскилин республика Президентэ эрэ быһаарсар кэмэ үөскээтэ. Оскуотун быыбардар тохтор, Президент ыһааһа талыллыбат түбэттигэр, биир этэллэрин курдук, Россия Президентэ анаабыт баһыахтары кэлэн республиканы салайаахтара. Ол дьон, бука, билигин, тыа сири олохтоохторун, кыһаабытыгар иһин-тоһон кирибэттэрэ буолуо, олохтот сии-биир уруккуллу устуога, тобукаабыллытын хаалыахпыт. Итигин да өйдөөннөр республикага Президент поһа наада дуу, суох дуу дьин бопурууска ыһыахтыгы дьон 73,4 бырыһыаннара Президент наадатын туһунан эппиттэрэ. Ааспыт сыйлаахха ити ыһыаһыа утарыааччыта ыһыахтыгы иһин 90 бырыһыана этэ.

Билигин оройуонмутугар 29 быыбардыр учаастактар тэриллэн үлэлиир тураллар. Быыбары ыһыага бэлэм буолулар, иһин, иһинэ барыта 11214 быыбардааччы киллэрилиннэ. Быыбар республика үрдүнэн иһиниһэнэ кирибит быыбардааччы 50 бырыһыаннан ордуга быыбарга кытта кыһааһыа, куластааһыага эрэ ыһыахтыгынан ааһылар. Аны куластаабыт иһин аһаарыттан ордун кулаһын ыһыага эрэ киллэбит быыбардаммытынан ааһылар. Сорохтор, быһа тоһутан, хайыаһар кулаһа баһыаһар да, ол кандидат Президент буолар дьин курдук өйдүүллэр. Ити — сыһаа. Холобур, Черон уонна Николаев

кулаһы доп курдук хайыаһа 50-нуу бырыһыаны ыһаахтарыа, иһин талыллыбатаһыаһын ааһылааллар. Онон быыбарга активнайдык кыһаарыт олус наада, хас биирдик иһин кулаһа дьылланы быһаарар кэмэ үүннэ. Бюллетени толорууга эмнэ сэрэхтээх буолуохха — сөбүлээбэт Президентэ кандидат иһин эрэ сотоһун. Вице-президент аата хайа да түбэттэргэ сөтүлүбэт. Кыһаан көрбөт дьон бэйэлэрэ сөбүлүүр атын иһиниһэрин киллэрин көмөлөһүннэриэхтэрин сөл. Билигин тийэр-таһар үлэлэр үтэһэн туралларынан, атын сиргэ барааччыларга тоһо-тоһоон этиэххэ наада — эһиги бэйэбит быыбардыр учаастактыгар кэлэн эрдэ куластыаххытын сөл — бюллетени угуллубут көмбөрө ахсынньы 20 күнүгэр быыбар саалаһаһыага эрэ аһылар. Атын сиргэ барааччылар иһиниһэнэн тахсаргыт уонна даһа-быһаһыа ыһаарыт наада, өскөтүн таах баран хааллааххытыа, быыбардааһа курдук нөһтөн, бырыһыаны таһнаа тардыаххыт.

Ааспыт быыбардарга 86 быыбардыр учаастакка ыһааһа кэлбэт ыһаахтар уонна кырдыастар бааллара. Киллэргэ урба дьыллэригэр тириллибитэ. Биир автомашинна сууран, сорохтор уһунуук кэһэһит этилэр. Быһыт иһиниһэн быыбардааччыбыт 106-да тийида. Автомашинна эһин биир-эс туруорабыт да, баһар, кыһааһа суога. Очотугар быыбардааччылар ыһыахтыгыгар көрдөһөбүт — урба хайаан да иһиниһэнэ.

Атын иһин онуһар куластааһын сокуонунаа бопулар. Иһиниһэнэ кирибит хас биирдик иһин тус бэйэтэ кэлэн иһин баһаан бюллетени ыһар. Быыбар сарсыарда 7 чаастан кыһа 8 чааска дьини ыһыаһар. Биир дойдулаахтарбыт саха нуруотун ыһааһааһа, көгүлүн көмүскүүргэ наадыаһа чааһыгар өһөбүт, тирэх буолуохтара — Саха республикатын Президентин быыбарыгар активнайдык, үрдүк тэрэһиннээхтик кыһаахтара дьин эрэнэбит.

Л. БАРАШКОВА,
оройуоннаагы быыбар комиссиятын председатели.

● Сүөһү кыстыга

Аргыара өссө иннибитигэр

Кыстык тэрэһиннээгэр оройуонтан уонна Тыва хампааньыстыбатын министрствотыттан кэлэ сылдьыталаабыт биригээдэлэр билигэһиттэрин курдук, Субуруускай аатынан совет бары өртүнэн аһаас аһаас олоһор. Үлэһиттэр үлэһэ сыһыаннара молтох, үлэни быраһан аһыаһа көһө сатааччылар, бүгүһүтүлээх сарсыаннаах эрэ курдук үлэһиттэр элбэтиллэр. Ол кыстыга охсуута улахан. Үүнэ госзаказ туолбата билинэ. Алтынньыга — сэттинньига 51, ол иһинтэн Болтоҕо 35 сүөһү көһүнүннэ олло. Өлүү өссө элбик кутталлаах. Аһаар-аһаабат, аһыаһа көрүлүбэт сүөһүлэри эһитиэх, көһөрүөх ветеринарнай үлэһит. Хатылыга суох. Бу туһунан айдаан буолбута, көп-сөһүгэ турбута ыһааһа эрэри, хонтуора иһиттэн таһаа иһикит. Специалист тийиһитин, ситэн-хотон үлэһиттэрин охсуута өссө биллэнэ. Онон профилаторий эһин үлэһиттэргэ, сүөһү туруга молтоһтор, ыһааһа эрэ өлөрүллэр, кыһа-улахан сүөһү дьин араара барыллыбат. Иһиниһэн Хатылыга 6 сүөһү өлөрүлүннэ, өлөрүлүөххэ айылаах билигин биллэрэ, үс сүөһү баар.

Оппут үс тыммыт биир. Амма уһуортан тийлэһтээх. Онон тийэр-таһар үлэлэри ыһаарыттыбыт.

Болтоҕо аһыаһыаһын сыһаа үлэһиттэргэ туруктаах. Онон «Эрчим» хотонун сыһыаһыа көһөрөн иһиниһэн Хатылыга төһө иһик. Суһаллык төһөрүөх баһара. Тоһо дьинтээх, ыһах төһөрүөх саалаһа, молтох туруктаахтар күүстээх аһыаһыаһын көһөрөн ыһааһаһыт. Эһини дьаһал быһыаһыаһын Кыһааһа оскула-сад аһын тоһоһун туһааннарга көһөһиттибит. Ити борооскуларга. Ону таһынан комбинорм нуорматын эһитибит.

Сүөһү аһааһыаһын малдыһыа ордук маастааһа. Онон буолла да, үчүгэй көрүүгэ-эһитиһэ наадыаһара биллэр. Болтоҕо Кыһааһа учаастагар турар 38 борооску туруга молтох, 10-чата буматын ыһааһа туруктаах.

Тийиһтээххэ турбут маньыһаар «тоһоллор» дьин аһааһа отторун нуормата үрдэттиллибитэ, кэлэн «Эрчимнэ» көһөрүлүннэ баран, хотон тыммытынан эмнэ «үрдүк» рационна туруорулла сылдьыттар. Ол үрдүнэн үүт-ас эһилиһтэ, сүөһү туруга туһуобута, ол аһааһа ороскуоттаһа.

Коллективтарынан эһилиһтэһиттэ, быһаан дьин ыһыаһыаһа. Арай совет быһааһын, госзаказны тыһаан «эһинэ баһа» дьин түһээн курдук эһилиһтэһиттэ. Ол быһыаһыаһын, билигин күһнэ ыһах аһыттан 5 кг үүт ыһааһааһа 3,5 кг өһү-бэтэ. Күннээһи ыһа 7 центнертэн 5-6 центнергэ үтэ. Ити совет үрдүнэн. Сыл 11 ыһагар үүнэ госзаказ 357,1 тоннаан толоруллубата. Ааспыт сыл туһааһыаһын көһөһиттэһиттэ 450 тоннаан иһа-һаа туттаран иһэбит. Сэттинньига госзаказ 71,6 бырыһыан толоруллубата, ол иһингэр Болтоҕо отделение 60 бырыһыанга сытар.

Күнүтүгү өртүгэр көр-мөххөт үлэһиттэргэ тур-

дулар. Хатылыга сэттиннэ бүтүүтүтэн үлэһиттэр. Молтох хаачысты-баһааһа от, бурдук уонна ыһааһа, соломо аһааһа ыһааһыаһа бэри-лэр. Кыһа аһааһыаһын сарсыарда тарбаһа буолан туһу туттубаттар. «Оһо да суох аһыаһа» дьинлэр. Дьинтэр, бу наадалаах эһилиһтэ. Иһини көһиниһэн 120 тонна от аһааһа ороскуоттаһа. Ол иһингэр Хатылыга отделениегэр — 70 тонна. Онон бу ыһааһа өһө иһилиһэн графини оһоһулуна. Нэдиэлэ устатыгар эрэ сэттэр от кыһыаһа киллэриллэр. Ону эрдэ бүтэрбиттэр оһо суох хаалаллар. Холобур, нэдиэлэ тийэх күнүгэр тийэр-пэһи, хатылылар биир күнү оһо суох туорааһылар. Иһиниһэн күһнээһи нуорма тутуһулар буолла.

Оппут үс тыммыт биир. Амма уһуортан тийлэһтээх. Онон тийэр-таһар үлэлэри ыһаарыттыбыт.

Болтоҕо аһыаһыаһын сыһаа үлэһиттэргэ туруктаах. Онон «Эрчим» хотонун сыһыаһыа көһөрөн иһиниһэн Хатылыга төһө иһик. Суһаллык төһөрүөх баһара. Тоһо дьинтээх, ыһах төһөрүөх саалаһа, молтох туруктаахтар күүстээх аһыаһыаһын көһөрөн ыһааһаһыт. Эһини дьаһал быһыаһыаһын Кыһааһа оскула-сад аһын тоһоһун туһааннарга көһөһиттибит. Ити борооскуларга. Ону таһынан комбинорм нуорматын эһитибит.

Тыва хампааньыстыбатын министрствотыттан кэлэ сылдьыталаабыт биригээдэлэр билигэһиттэрин курдук, Субуруускай аатынан совет бары өртүнэн аһаас аһаас олоһор. Үлэһиттэр үлэһэ сыһыаннара молтох, үлэни быраһан аһыаһа көһө сатааччылар, бүгүһүтүлээх сарсыаннаах эрэ курдук үлэһиттэр элбэтиллэр. Ол кыстыга охсуута улахан. Үүнэ госзаказ туолбата билинэ. Алтынньыга — сэттинньига 51, ол иһинтэн Болтоҕо 35 сүөһү көһүнүннэ олло. Өлүү өссө элбик кутталлаах. Аһаар-аһаабат, аһыаһа көрүлүбэт сүөһүлэри эһитиэх, көһөрүөх ветеринарнай үлэһит. Хатылыга суох. Бу туһунан айдаан буолбута, көп-сөһүгэ турбута ыһааһа эрэри, хонтуора иһиттэн таһаа иһикит. Специалист тийиһитин, ситэн-хотон үлэһиттэрин охсуута өссө биллэнэ. Онон профилаторий эһин үлэһиттэргэ, сүөһү туруга молтоһтор, ыһааһа эрэ өлөрүллэр, кыһа-улахан сүөһү дьин араара барыллыбат. Иһиниһэн Хатылыга 6 сүөһү өлөрүлүннэ, өлөрүлүөххэ айылаах билигин биллэрэ, үс сүөһү баар.

Оппут үс тыммыт биир. Амма уһуортан тийлэһтээх. Онон тийэр-таһар үлэлэри ыһаарыттыбыт.

Болтоҕо аһыаһыаһын сыһаа үлэһиттэргэ туруктаах. Онон «Эрчим» хотонун сыһыаһыа көһөрөн иһиниһэн Хатылыга төһө иһик. Суһаллык төһөрүөх баһара. Тоһо дьинтээх, ыһах төһөрүөх саалаһа, молтох туруктаахтар күүстээх аһыаһыаһын көһөрөн ыһааһаһыт. Эһини дьаһал быһыаһыаһын Кыһааһа оскула-сад аһын тоһоһун туһааннарга көһөһиттибит. Ити борооскуларга. Ону таһынан комбинорм нуорматын эһитибит.

ХАТЫЛЫГА ДЬОРО КҮН

Ахсынньы 17 күнүгэр Хатылыга биис рабочай иһэһтээх бороһуунтаһын уонна промышленнай табаардары аһыаһыаһын саһа маһаһыаһын аһыаһыаһын.

Субуруускай аатынан совет бэйэтин үбүнэн кыһаас болдьоһоһа туһуу маһаһыаһын аһыаһыаһын үөрүү-түгэр-көтүүтүгэр элбэх иһа-һааһыаһын. Тыва Хаһыаһыаһын Советын пред-

седатели А. Х. Павлов, совет директор А. В. Ефремов, сельпо председатели Г. С. Платонов этилэр уонна кириһэр аһыаһыаһын тардылыһыт лизиттэн быһылар. Бу 270 тыһ. солк. суумааһа ту-тууу Гаврил Федоров са-

лаһааччылаах олохтоох биригээдэ тутта. Үөрүүтүөх церемонияда мустубут дьон саһа маһаһыаһын саһа дьыллааһын набор, араас табаар аһыаһыаһын үөрэн-көтөн тарды-лар.

М. НИКОЛАЕВА.

НОРОУОПНУТ иээн туттар дьонноро — народнай сурууааччылар Суорун Омоллоон, С. П. Данилов, Болот Боотур, Амма Аччыгыя, аатырбыт худоминиктарбыт А. Н. Осипов, А. П. Мунхалов уо д. а. Саха ССР Президентигар кандидатынан М. Е. Николаев туруоруллуутун улаханнан сүргэлэрэ көтөүллэн көрүстүлэр. Республика сууһунан үлэ коллективтара эмиз өйөөтүлэр. Бу биниги норуопнут туһугар улахан эмплеттээх политическай хампааньаны соруйан атахты, тодо сатааччылар да суох буолбалахтар. Саха ССР народнай депутата Е. Секов уонна И. Захаров «Сахаада» хампаанка быыбарга кыттыбат туһунан не хобосиноох бистатынны таһаартарбытара үгүстэри астынарбаа. Секов депутаттынан бийт дьон кытта утаран булдулар. Бистатына норуоту норуонка утары туруорар. Бэйэ норуотун утан бизэр не хобосиноох кинини ордук абардар. Ити кинигиттэн, сэттинин 29 күнүгэр, «Саха сирэ» хаймат бачээттээтэ, ССТА кинигиннэрдэ. Мирнэй уонна Ленский оройуоннарга Саха ССР-га Президент поһун киллэринини сорууулаахтык утардылар.

Президент биниги республикабытыгар төһө наадатын туһунан күн ахсын кэпсэниилэр, норуотун-дьонун туһугар дынг-чакчы кыһанааччы ону ылыммат, өйдөөбөт буолуон табыллыбат. Ол да иһин, куолаһы хайтыһаары, М. Е. Николаев дынг-чакчы кыһаахтарын биллэни, республика суверенитетын көмүсүүр кэскиллээх санаанан салайтаран, Президенттэ кандидаттынан туруоруллубут ССРС народнай депутата, путч кэмигэр Үрүн дьыа антивнай көмүсүлээччтэ, бэбэн талааннаах сурууааччыга А. В. Кривошапкин бэйэтин кандидатура-тын уһулунна уонна бэйэтин быыбардааччыларын М. Е. Николаевка куоластылларыгар ыгырды. Үгүө санаалаах быыбардааччы холобура буолбаат, Төрдүс кандидат регистрацияламмата.

Президент поһугар туруоруллубут икки кандидатын биридэстэрин И. Д. Черовы туох да дьээн наамтата санаабаппын, этэрэ дылы, норуопнут эмиз биир талааннаах ыччата. Ол эрэри мин куолаһын М. Е. Николаевка бэйэриэм: Михаил Ефимович Саха ССР Верховнай Советын Председателинан олорон республикабыт суверенитетын ситиһинилээхтик ылымнарда, ону туруулаһан көмүсүү сылдьар. Хайматы аарар, радионы истэр дьон, бука, ити төһөлөөх сыранан

оскуодалары тыһыанчалан учууталларын үлэлэри тохтоотро кытырыахпыт, ыччатын үөһэтэринтэр үлээ хоромну тахсарын да кэрэбинэхпит суоҕа дьээн этиллэр ити. Дьэ, бу нэдээни көр. Республикабыт ситэ да суох кырыымчытык олордубуна, ажал дьээн айдаарар төһө сиздээбэй? Пенсия кэмэини сыллаары орто хамнаста тиздэ өхсүү, сыл ахсын иһин баһыгар ыдаары хамнас окладыгар таһыах эмиз-тому бизэрич. Наһаалааһын буолбатах дуо? Кими үгүтэ-

Оттугунун, иһэр ууван, аһыан-уөлүнэн хааччылымы, ырыдык, мөлөх. Оройуону көтүү суох этигит. Итиннэ оройуон уонна бэйэбит буруйдаахпыт. Николаевка көмүүр сыһа, М. Е. Николаев, — вице-президенттэ кандидат В. А. Штыровы кытта көрсүһүүтэ И. Егоров сиздээхтин эллитинин, Чурапчы оройуонун араас кыһалларыгар көмөлөспүт аҕай кини.

Учууталлар, ордук биниги эмиз кини үгүө көмөтүн умнарыт табыл-

Ол тутатына толорулан «Агропромстрой» МПМК интернат-оскуолаба учууталларга анаан икки уопсай дьыаи тулпута балаһыаньаны балаҕаа чап-чэппитэ.

Онон учуутал аймах М. Е. Николаевка хом санаадааҕа мнэх өйдөмөт. Хаҕа, төттөрүтүн, кини иһин үөрэн-көтөн туран, дьону бэйэбэ тардан куолаһы бэйэрэххэ баара. Кини курдук эһигин өйдүүр, көмөлөһөр Президент таһыллара чап-чэппини огоруо этэ. Ону баара тутта бүтүн-сарсын дьыа кыһарыйар дьээн туох аатай?

Президенттэ кандидат өйөөн, биир дойдутаахпыт профессор Т. П. Башарин уһун сылларга экирэтиспит, сырласпыт үлэтэ — «Саха сиригэр сирин өгөрүү истэригэ» кинигэтэ күн сирин көрдө. Ученый Саха сиригэр бурдугу уун-нэрэр ыыах баар дьээн идеяны Михаил Ефимович бэйэтин быыбар иһини-нээбэ программалар киллэрдэ. Г. П. Башарин ити туһунан эппитэ-саһарбыта өр буолла да, дьэ өйөнөн эрдэбэ. Баҕар, уонунан сыл эрдэ итиннэ ылыбыт буоллар бүгүнгү олохпут быдан чапчээн буолуох этэ.

Күндү Чурапчы дьыа, оройуонун учууталлар, истик, ылымны — дьон эрэ буолларгыт төрөөбүт Сахабыт сирин сарсынгытын санаан. Михаил Ефимович Николаев курдук норуот уолаттарын өйөөн, үөһэ анньын, оччобуна олоһохтон биэрэххит суоҕа. Сековтары истимэи!

«Төлкөбүт түстөнэр күнүгэр Төлкөлөөх түөнэ манан түөрэх Тахтиргэ тэптарар, Очурга одустарар буолаабыһыи! Туску-уо!» дьээн норуопнут улуу түсчүтэ Оксөкүлээх Өлөксөй алгыһын аһыннарым буоллум!

Р. САВВИН,
норуот үөрэҕиритин туйгуна.

Саха ССР Президентин быыбарын көрсө ТЭХТИРГЭ ТЭПТЭРИМИЗБИГ

политическай охсуһууна ситиһинилээхтик биллэринтэ буолуо. Николаев норуотун үчүгэйдик билэр кини, республика төрүт олохтоохторо олоһор тыа сирин кыһалларынан диригитин өйдүүр. Кини, Япония, Францияга дыһуунаах сылдьыта, ЮНЕСКО-го ытырыллыта салыааччыбыт далааһыны, ыһырып өссө кэпсэтиилэр.

Манньык ыарахан кэмтэ биниги ордук биир санаалаах, түмсүүлээх буолуохтаахпыт. Онтубабыт ардыгар кыаллыбат курдук. Быстактын малааха, Чурапчы орто оскуолатын коллектива забастовканан куттуур сурутунан таһааттамытын бэйэм эрэ собулээбэтим. Тыа сирин учуутала хайдах балаһыаннааҕа олоһорун республика салаатата билбэт буолбатах. «Сага олох» хаймат ахсынны 7 күнү-нээбэ нүмэригэр бачээт-тэммит учууталлар абаас структурын иһэ истээх. «Бу туруорсууларбыт толоруллубат, болломтоҕо ылыммыт түбэлтэлэригэр биллэни сэрэтэр забастовканы ытар, республика тыатын сирин оройуоннарыгар үлэллэр учууталлары бүттүүн забастовкада ыгырар бырааппытын илдьэ хаалбыт» дьээн суһулдулар. Мин өйдүүрбүтүн, санаабытын таһааххытына, тыа сирин сүүһүнэн

бит? Сурук, төһө да коллективнай буолбутун иһин, бэйэ эрэ иһин көрүнэр, биир эрэ коллектив итэриһинин муһурданар, быһата, толумтана ыырааас. Сут-кураан эрэин биллэит, күн тахсыахпыт кинигэр дьэри күүстээх үлэни көрсүбүт, сэринтэ баас-үүт ылыт биллэтин кинилэр ылар хамнастарынан-бар быдан кыра пенсиялаах ырыдыаас көлүөнэ дьон, эмиз кинилэрдээбэр аччыгы хамнастаах барыбытын аһаан-сигтэн олоһор, биир өрөбү күнэ суох үлэллэр соххо раб-очайа маны ааран баран туох санаага кэллэхтэрэй? Кинилэртэн тоҕо кыбыстыдаһыт?

Сурунка ахтыһалар оскуола подколлектива, М. Е. Николаевка сөһтөөбөккө, бэйэ күүһүн эмиз холбур туһунан урутатан толкуйдуон баара. Сүүнэ улахан тутууга Чурапчы орто оскуолатын курдук бөдөн коллектив биир кирпиччэна уурсарга сөрүммата. Тыаа тутууга одолору үөһэтэн, сайын-гы өртүгэр эдэр учууталлартан, Үрдүкү, кылаас үөрэнээчилэриттэн биригээдэ да туруоруохха сөһтө. «Аҕал, куду» дьээн тылы хамсатар, ырыдык, чөлчөк. Сурук автордара, ону бэрэ билэр эрдэххит.

лыбат, 1983 сыллаахха мин профсоюз райкомун председателинан үлэллэн сылдьан, кыһалаттан, оччоторго Тыа хаһаайыстыбатын министригэр М. Е. Николаевка киирэн 10 ыал олоһор үс дьытти тутуутугар харчы көрдөртөрбүтүн. Ол үбүнэн «Учуутал-83» тутар этэрээттэри тарыйан Хайахсына, Мылдааҕайга уонна Сылаҕа учууталларга анаан олоһор дьыалары туттар-быһыт. Ол сыл, хоһутуу күһүн да буоллар, учууталлар сана дьыалэргэ үөрэхтө көһөн киирбиттэро. «Учууталлар тутар этэрээттэрэ» хамсааһын 1986 сылга дьэри салҕаһан барбыта.

Учууталлар Хадаарга дьааһыла-саҕа, Одьу-луутта 8 саастаах оҕолорго анаан дьыалэри туп-пугутара, Вахсыга, Кытаа-нахха (хас да дьыаи), Арыылаахха эмиз олоһор дьыалэри туппугутара. Ити сылларга эмиз Тыа хаһаайыстыбатын министр-ствотын үбүчэн Хадаарга учууталларга анаан 8 квартиралаах арболитонай дьыа тутуллубута. Михаил Ефимович көмөтүгэр эрэни 1983 уонна 1986 сылларга райсовет испол-номугар учууталлар оло-роһу усулуобууларын туп-сарар туһунан быһаа-рымалар ытыллыбыттара.

Синюкова: П. П. Илларионов.

ысхылаат үлэһиттэр «рациональнидык туһа карга» сүбэлэллэринтэ сэрэйдэххэ, ысхылаат дьыһаас буолаахтаатаҕа.

Бу ыһа Америкаҥа медицинаҥа кэллэхтээҕэр күүтүллэр. Ол өссө кэли дуу, кэллимэ дуу билли бэт. Хаһаанча дээр каллаантан түһэр «дыктинни күүтэн олоруох бэйэни» битий. Мэлдьи бөлөмүгү үөрөнөн, убанын хаалбыны күүһэ оччо буоллаҕа. Мин санаабар, «ууга түспүт оттон тардыһары» иэриэтэ, бөбөүгү туохтаахпыты дьон харбылалан көрүөхтээхпит.

Саха сиригэр, чуолаан, Чурапчыга да, эмтээх үүһэйи элбэх көрүгүн хомуйуохха сөл. Ол эрэри билэтиҥ, айылҕа сотоһаа киргэйи туһар кэмгэр, биридилээн дьон хомуйан туһанаалара кутталлаах. Онон үүһэйи хомуйан

Онорон нэвчилгээгээр таргатыгны оройдон шингээдэг алсга нөгүе таргынххэ. Итн эрээр алсга дьнэтэ олус кыардас, оиноогор нэвчилгээгээр олус наадлаах «Олтика» десхээ уолсай дьлөгтн аредалаһан салгээгээ кытыатыгар тулар.

онно мизостатиклар да илар-
дэр фитобар тарайарга
туспа кыра дың мастере
буоллар ити кыаллах этэ.
Химическай холбоуунтар-
тан ылыллыбыт эхтээсэр
айыллаттан бэрийиннар-
лыбит натуральной оюлук
кити доруобууһыгар ол-
суута суоһунан тобе эит
ордук буолуох этэ. Ыты-
һытын соттуубат нингэ-
бар не кыаллытын туһа-
ныабыт. Ону ким-кэрдик
эрийэр.

В. НИКИФОРОВ.

Чурачинская районная типография Госкомиздата Иркутской-Саян ССР, г. Сурапча, ул. Карла Маркса, 38